

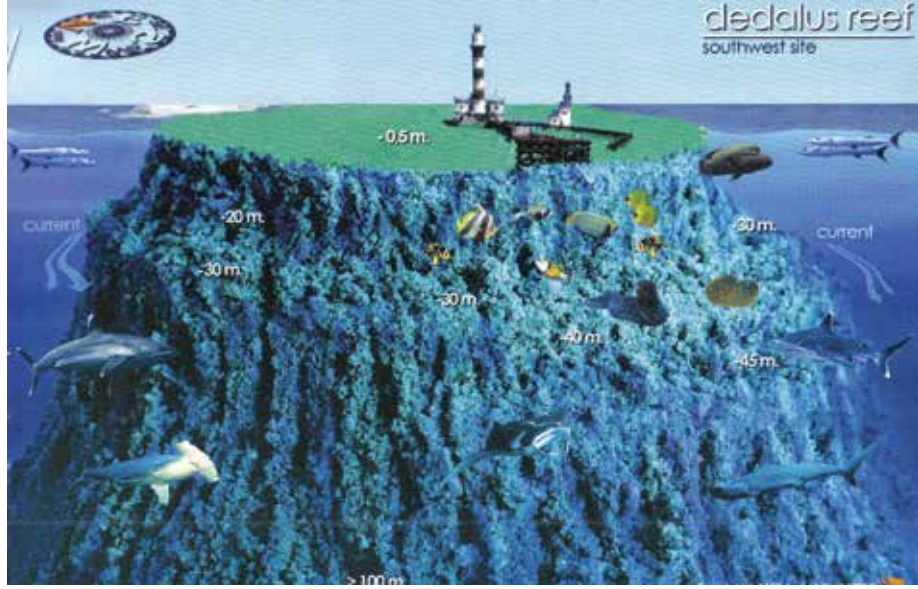
Kızıldeniz'in köpekbalıkları

Köpekbalıkları, evrimin değiştirici ve yok edici gücüne direnme başarısı gösterip bugüne ulaşan evrenimizdeki ender türlerden biridir. Bu durum bile tek başına onlara büyük bir saygınlık kazandırıyor. 75'li yıllarda beyazperde ile tüm dünya, denizde sınır tanımayan Jaws ile tanıştırdı. Sonraki 30-40 yıl boyunca köpekbalığı nüfusu üçte birine düşünceye kadar katledildi. Köpekbalığı öldürenler ulusal hatta uluslararası kahraman gibi gösterildi. Şimdi ise en azından yasal statüde tüm dünyada koruma altında.

YAZI VE FOTOĞRAFLAR: TAHSİN CEYLAN

Kızıldeniz'in köpekbalıkları 2010'de yedi turistin ölümüyle tüm dünyanın gündemine oturdu. Hemen devamında nedeni araştırılmaksızın 100'lerce köpekbalığı katledildi. Bunun önüne geçmek isteyen National Geographic ekipleri bir araştırma yaptılar. Çin'den kurban bayramı arifesinde ithal edilen

koyunların bu saldırılara neden olduğu kısa zamanda anlaşıldı. Taşıyıcı firma ölü koyunları denize atarak saldırılara zemin hazırlamıştı. Bilim insanları doğal yaşama hiçbir şekilde müdahale etmemiz gerektiğine vurgu yapıyor.

Kızıldeniz'de köpekbalıklarının görebileceğiniz bölge, Sudan sınırı yakınlarına kadar uzanan güney rotası. Scuba Bay Yalın Hoca'nın rehberliğindeki

dalışlara Roky Adaları'ndan başladık. Dalışseverler ve sualtı fotoğrafçıları köpekbalıkları görebilmek için tanım yerindeyse sabahın alacakaranlığında dalar. Daedalus Reef (Abu el-Kizan olarak bilinir), çekiç başlı (Sphyrna mokarran) köpekbalıklarını yoğun olarak görebileceğimiz en önemli dalış noktası. Sphyrna Latince'de çekiç anlamına gelir. Daedalus Reef, Marsa Alam yerleşkesine yakın, çok az bir bölümü yüzeyde kalmış bir sualtı dağı. Med-cezirdede resifin üstü tamamen dışarıdan görülebilir. 400X100 metre ölçülerindeki bu alan, derinlere inen etekleri üzerinde binlerce deniz canlısına ev sahipliği yapıyor. Üzerinde 1863 yılında inşa edilen 30 metre yüksekliğinde bir deniz feneri mevcut; fener 1931 yılında yenilenmiş ve bugünkü şeklini almış. Mısır sahil güvenlik ekipleri sürekli burada nöbette.

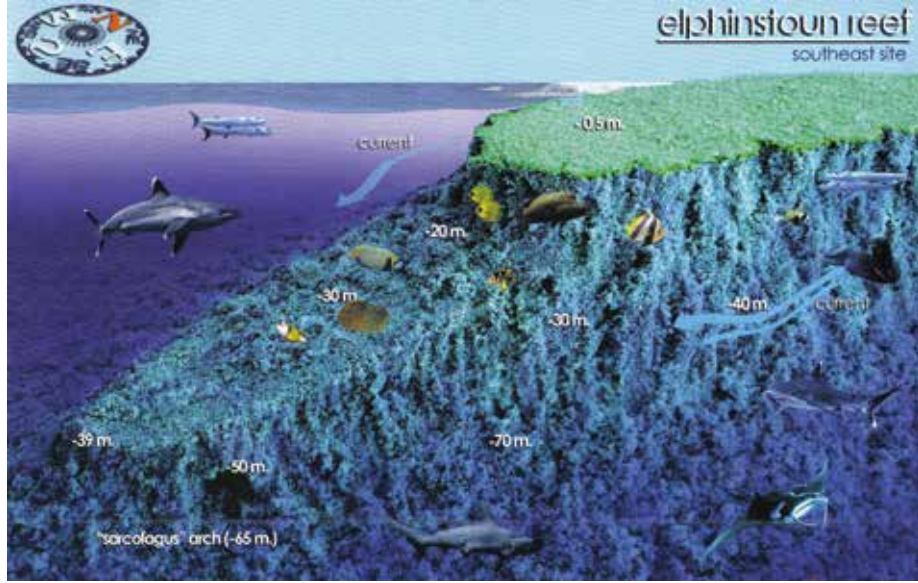
Günbatımındaki deniz feneri fotoğrafı dalışseverlerin sevdiği bir kare. Resifin deniz fenerine yakın olan bölümü sualtında bir platoya ev sahipliği yapar. Kıyıdan başlayarak 70 metreye kadar inen plato, bu noktadan sonra kırılarak daha derinlere uzanır. Mercanların yanı sıra Napolyon, baraküda gibi birçok pelajik balıkları plato dalışında görebilirsiniz. Ancak dünya Daedalus'u çekiç başlı köpekbalıklarıyla tanır.

Çekiç başlı köpekbalıkları genellikle sürü halinde gezer ve ortalama olarak 80-100 metre derinliklerde yaşarlar. 6 metreye kadar büyüeyebilen çekiç başlı köpekbalıkları iç dölleme ve 8 aylık hamilelik süresi sonucunda 6-40 arası yavru doğurur. Bu sayıyı annenin büyüklüğü belirler. Sürüyü genellikle dişi bireyler yönlendirir. Bilinen sekiz ya da dokuz türünün olduğu tahmin edilmektedir. Uluslararası Doğa Koruma Birliği'nin (IUCN) koruma listesinde.

Çok nadiren yüzeye yakın alanlarda rastlamış olsak da daha çok 40'lı metrelerde bekleyerek çekiç başlı köpekbalığını görüntüleme şansını yakaladık. Ekip olarak inip 30 metrelerde nöbete başladık. Rehberimiz ve tüm ekip daire halinde açık suda bekledik. Bu derinlikte kalış süremiz sınırlı olduğundan bazen rastlamadan çıkmak durumunda kalabilirsiniz. Ancak son yıllarda yakalama şansımız daha yoğun oluyor. Meraklı bakışlarıyla etrafımızda birkaç dakika kaldıktan sonra derinlere indiler. Rehberimizin homurdanması sonucu hep birlikte aynı noktaya yöneldik. Zaman zaman çok yakınımıza sokulmalarına rağmen 1-2 metreden daha yakına nadiren geldiler.

Yüzlerimizde tatlı bir gülümseme ile yükselmeye başladık. 5 metrede güvenlik durağı ve yüzeyde çok yoğun bot trafiği olduğundan şamandıramızı yüzeye fırlattık. Bizi ana tekneye taşıyacak bot şamandıramızın yanına geldikten sonra yavaş yavaş ve güven içinde yüzeye çıktık. Bu kurallara uymak son derece önemlidir. Şamandıra kontrollü çıkmamanız durumunda bir kaza geçirme olasılığı son derece yüksek. Tam çıkış noktasında iki mantanın bizi

uğurlamasına tanıklık ettik. Son anda objektifimi mantalara çevirerek birkaç kare almayı başardım.

Daedalus Reef'de geçen bir günün sonunda yüzlerimizde tatlı bir mutlulukla sonraki köpekbalığı noktamıza hareket ettik. Sekiz saatlik deniz yolculuğu sonunda gece yarısı teknemiz resife bağlandı.

Elphinstone Reef

Burası için sualtındaki küçük cennet desek abartı olmaz. Üstü Oceanic whitetip (*Carcharhinus longimanus*) resif köpekbalıkları, dipleri ise rengarenk mercanlarla kaplı. Tür longimanus adını uzun pektoral (yan) yüzgeçlerinden dolayı aldı. Latince'de "uzun eller" anlamına gelir. Dar bir alanda ne

yapacağımızı resmen şaşırdık. İlgilisi için cennet, ilgisizi içinse korkunç.

C. Longimanus 2010 yılında hakkında çok konuşulan tür; tetikleyicisi yine insan olsa da yedi kişinin ölümünden sorumlu. Ortalama boyları 3-4 metre arasında olan resif köpekbalığı, cinsel olgunluğa yaklaşık 2 metre boyda ulaşır. Vivipar (canlı doğuran) bir tür ve gebelik süresi bir yıl. Uluslararası Doğa Koruma Birliği'nin (IUCN) koruma listesindeki yeri önceleri 'düşük risk' sonra 'tehdit altında' iken bugün 'kritik tehlikede' olarak belirtildi. Diğer köpekbalıkları türleriyle birlikte dünyada en iyi korunduğu ülke Yeni Zelanda.

Yoğun av baskısı sonucu popülasyonunda çok hızlı (%70) düşüşler yaşandı. Büyük yüzgeçleri

nedeniyle avlanmada tercih nedeni oldu. Zira o yüzgeçlerden doymak bilmez insanoğluna çorba yapıldı. Uluslararası Doğa Koruma Birliği'nin (IUCN) koruma listesinde olmasına karşın kaçak avcılığın önüne geçilemiyor.

Benim de sualtında ilk rastladığım resif köpekbalığı insanoğlunun izlerini üzerinde taşıyordu. Misinayı kopartmış olsa da atamadığı kancası ağızına takılı olarak geziyordu. Etrafımda her dolanışında o kancayı gösterdi; sizin eseriniz der gibiydi. Aklıma Ahmed Arif'in dizeleri geldi: "Yarasını dostuna gösterir gibi." Ekolojinin seri katili Homo sapiens, tüm evrenin efendisi olduğuna inanıyor ne yazık ki.

Resifin yüzeye yakın alanında gezinen köpekbalığı bireysel olmasının yanı sıra bir anda etrafınızı saran bir sürü olabiliyor. Onu görüntülemeye çalışırken açığa doğru akıntıyla sürükleneceğiniz için mutlaka birinin güvenliğinizi sağlaması gerekiyor. En azından bir göz üzerinizde olmalı. Bu türün görüntülenmesinde mutlaka yanınızda uzman birinin olması ve sizin de türün davranışları konusunda yeterli bilgi ve deneyime sahip olmanız tavsiye ediliyor.

Resif köpekbalıklarının dalıcılara karşı bir ürkekliliği hiç yok. Kafamı sıyrarak bir şekilde gelip üzerimden geçti. Panik ya da kışkırtıcı davranış göstermeniz son derece riskli. Sakin ve hep sakın olmalısınız. Üzerinde pilot küçük balıkları mutlaka görürsünüz. Zaman zaman da remora'ya rastlamak mümkün.

